

Глобальні цілі сталого розвитку в регіональній політиці України

АНОТАЦІЯ. У статті наведено результати обласних консультацій з питань визначення регіональних пріоритетів сталого розвитку в Україні, що були ініційовані ООН у 2016 році, та окреслено методологічні передумови й принципи експертного визначення системи пріоритетів збалансованого розвитку регіону, категорій політики та індикаторів оцінювання сталого розвитку на регіональному та місцевому рівнях.

Проаналізовано технологію визначення національних і обласних пріоритетів сталого розвитку в Україні в процесі проведення консультацій у 2016 році з питань адаптації в Україні Цілей сталого розвитку ООН, дотримання їх конвенціям Ріо і критеріям оновленої стратегії сталого розвитку ЄС. Зроблено порівняння визначених експертами (2013–2016 рр.) пріоритетів сталого розвитку на національному та обласних рівнях. Наведено заходи, що запропоновані експертами у 2016 році для реалізації першочергових цілей регіональної пріоритетності, пропозиції щодо закладення пріоритетів сталого розвитку в контент нових програм, що спрямовані на забезпечення сталого розвитку на демократичній основі, за участю громадського суспільства. Виходячи з цих пропозицій, основними завданнями для переходу регіонів України до сталого розвитку є: вдосконалення законодавчої бази, розвиток соціальної інфраструктури, забезпечення економічно ефективного і соціально орієнтованого виробництва, проведення реформ у трудових відносинах, створення системи моніторингу сталого розвитку, проведення наукових досліджень, підтримка інновацій і високотехнологічних секторів економіки, збереження екології, впровадженні технологій відновлюваної енергетики, створення сировинної бази, створення ефективного механізму обміну досвідом між підприємцями в регіонах, удосконалення системи управління на регіональному рівні для реалізації рішень з питань сталого розвитку, підвищення інвестиційної привабливості сильних регіонів, створення рівних умов для підприємницької діяльності, координація діяльності бізнесу і державних підприємств щодо екологічних норм, зниження ресурсоемності виробництва, використання екологічних технологій, встановлення раціональних меж використання ресурсного потенціалу регіону, сприяння розвитку ринкової економіки. Вказані рішення повинні сприяти підвищенню рівня життя людини, реформування ринку праці, в тому числі, це — державна допомога в розвитку підприємництва, створення нових робочих місць, сприяння розвитку малого та середнього бізнесу, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів і послуг при виході регіонів на міжнародне співробітництво.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Глобальні Цілі сталого розвитку, сталий розвиток регіону, національні консультації, пріоритети сталого розвитку, експертне визначення пріоритетів сталого розвитку, Стратегія сталого розвитку, програма Порядку денного.

¹ Громоздова Лариса Василівна — кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіоналістики і туризму, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», академік Міжнародної академії оригінальних ідей. Автор більше 120 наукових праць. Сфера наукових інтересів: регіональна економіка, сталий розвиток регіону, імперативи управління добробутом населення в контенті сталого розвитку, диференціація доходів серед населення. Електронна адреса: gromozdovag@gmail.com.

Громоздов Володимир Володимирович — аспірант кафедри регіоналістики і туризму, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». Автор 5 наукових праць. Сфера наукових інтересів: регіональна економіка, публічне адміністрування, соціальна стратифікація, диференціація доходів серед населення. Електронна адреса: gromozdovag@gmail.com.

Вступ

Україна в 1992 році приєдналася до стратегічного документу ООН «Порядок денний на XXI століття», підтримала конвенцію Ріо, підписала ряд міжнародних угод і договорів, які зобов'язують управлінські структури держави здійснювати розвиток на принципах збалансованості.

Оскільки сталий розвиток є фундаментальною метою Європейського Союзу, закріпленою в установчих договорах ЄС, ратифікація та впровадження Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, практично означає для України поєднання двох шляхів: до ЄС і до сталого розвитку у форматі ЄС.

Усе зобов'язує до оновлення концептуальних основ сталого розвитку в Україні таким чином, щоб вони були синергетичними для загальноєвропейського сталого розвитку ЦСР ООН.

Таким чином, і екзогенний формат проблеми, і ендегенна позиція керівництва в середині України, вказують на необхідність розроблення та затвердження стратегічних галузевих та регіональних документів і, що, дуже важливо, вони повинні бути складені таким чином, щоб у них у повній мірі знайшли своє відображення цілі і завдання сталого розвитку, такі, що враховують інтереси кожного регіону

Актуальність теми посилюється з огляду на євро-інтеграційні прагнення України, варто зазначити, що принцип збалансованого розвитку закріплені в установчому Амстердамському договорі ЄС (Договір про ЄС 1997 року). Збалансований розвиток визначено ключовим принципом усіх політик ЄС. Згідно з ним будь-яку політику ЄС слід розробляти таким чином, щоб вона враховувала економічні, соціальні та екологічні аспекти, а досягнення цілей в одній зі сфер політики не стримувало б прогресу в іншій².

Вітаючи оновлену Стратегію сталого розвитку ЄС, Україні слід приєднатися до намірів ЄС у питаннях сталого розвитку, «досягти безперервного поліпшення якості життя як теперішнього, так і майбутніх поколінь шляхом створення сталих регіональних спільнот, здатних ефективно управляти та використовувати ресурси та виявляти екологічний і соціальний потенціал економіки регіону, забезпечуючи процвітання, захист навколишнього середовища та соціальну згуртованість у регіоні³.

Програмою розвитку ООН в Україні було проведено всеукраїнське опитування на предмет з'ясування уявлень українців щодо сутності

² Оновлена стратегія збалансованого розвитку ЄС. Бібліотека Всеукраїнської економічної ліги. Серія «Європейська інтеграція» / ТОВ «Видавництво «Аспект-поліграф», липень 2016. — №7(151) — 37 с.

³ Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом: директиви, що стосуються довкілля. Бібліотека Всеукраїнської економічної ліги. Серія «Стан навколишнього середовища» / ТОВ «Видавництво «Аспект-поліграф», травень 2015. — №5(137) — 24 с.

сталого розвитку та рівня масової екологічної свідомості українців. У ході опитування населення регіонів України аналізувалися такі аспекти: наскільки громадян турбують питання забруднення навколишнього середовища; місце екологічних цінностей в ієрархії соціальних цінностей населення, ступінь розуміння респондентом зв'язку між природним середовищем та сталим розвитком суспільства, рівень обізнаності з основними положеннями Конвенції Ріо, джерела екологічної стурбованості, рівень інформованості про наявні екологічні проблеми.

Вітаючи оновлену Стратегію сталого розвитку ЄС, Україні слід приєднатися до намірів ЄС у питаннях сталого розвитку, «досягти безперервного поліпшення якості життя як теперішнього, так і майбутніх поколінь шляхом створення сталих регіональних спільнот, здатних ефективно управляти та використовувати ресурси та виявляти екологічний і соціальний потенціал економіки регіону, забезпечуючи процвітання, захист навколишнього середовища та соціальну згуртованість у регіоні⁴.

Вітаючи цивілізаційний вибір світової спільноти та підтримуючи Конвенції Ріо, Україна активно включилась у процес просування до сталого розвитку, а тому надважливим зараз є формування у населення розуміння важливості такої моделі, як сталий розвиток та особливості його регіонального управління. Актуальність концепції сталості регіонального розвитку в Україні посилюється у зв'язку з початком реформи децентралізації влади, а слідом за нею — пенсійної, медичної, освітньої реформ. Сталий розвиток передбачає покращення якості життя людей, зокрема рівня соціального й економічного забезпечення, створення екологічно сприятливішого середовища, підвищення безпеки життя та поліпшення стану здоров'я. Сталий розвиток як економічна категорія досліджується багатьма сучасними науковцями⁵.

⁴ Директива про відходи та скасування деяких Директив. Бібліотека Всеукраїнської економічної ліги. Серія «Європейська інтеграція» / ТОВ «Видавництво «Аспект-поліграф», листопад, 2016. — №11 — 37 с.

⁵ Бурик З. М. Формування концепції сталого розвитку регіону [Електронний ресурс] / З. М. Бурик. // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. — 2014. — №1. — Режим доступу до ресурсу: http://el-zbirn-du.at.ua/2014_1/22.pdf; Бурдун А. В. Цілі та критерії соціально-економічного розвитку регіону [Електронний ресурс] / А. В. Бурдун // Державне будівництво. — 2008. — № 1. — Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2008_1_37; Муциньська Н. Ю. Збалансований розвиток регіону: теоретичний аспект [Електронний ресурс] / Н. Ю. Муциньська // Ефективна економіка. — 2014. — №2. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=338>; Артюшок К. А. Критерії та індикатори економічної безпеки і збалансованого розвитку регіону / К. А. Артюшок // Екологічний менеджмент. — 2016. — №3. — С. 59; Ільченко В. М. Аналіз основних показників сталого розвитку промислових регіонів України / В. М. Ільченко, М. М. Мацак, А. М. Янчара // Молодий вчений. — 2014. — №7. — С. 9.; Трофимова В. В. Концепція сталого розвитку як основа постіндустріальних моделей розвитку / В. В. Трофимова // Інвестиції: практика та досвід, 2010. — №8. — С. 33; Ільченко В. М. Методи оцінки сталого розвитку регіону: індикатори та їх характеристика / В. М. Ільченко. // Дніпропетровська державна фінансова академія. — 2013. — С. 5; Згуровський М. З. Аналіз сталого розвитку — глобальний і регіональний контексти: ч. 2 / М. З. Згуровський. — 2010. — С. 15-38; Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів за 2015 рік [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2016/03/Otsinka-sotsialno-ekonomichnogo-rozvitku-regioniv-za-2015-r.-prezentatsiyni-materiali.pdf>; Сталий розвиток регіонів України [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: http://activity.wdc.org.ua/ukraine/lsd_ukr-2400dpi-10.pdf

Починаючи з серпня 2012 року, Організація Об'єднаних Націй проводить безпрецедентну серію національних консультацій з людьми усього світу щодо їх бачення нового Порядку денного розвитку. Як результат, 200 тисяч осіб зробили свій внесок і взяли участь у глобальних обговореннях і дискусіях по різних містах і регіонах у 88-ми країнах усіх континентів. Діалектична ієрархія врахування цілей локальних рівнів на більш високому адміністративному рівні відбувалась за схемою: «світовий рівень пізнавальної цінності — національний рівень пізнавальної цінності-місцевий рівень пізнавальної цінності». Ці консультації були продовженням роботи, що розпочалась декілька років тому.

Порядку денного глобального розвитку після 2015 року. Публічність, відкритість, бажання дослідити та врахувати думку усіх прошарків населення, відносно бачення сталого розвитку. Процес національних консультацій побудовано таким чином, щоб залучити навіть ті групи та спільноти, які зазвичай не мають доступу (або мають обмежений доступ) до обговорення напрямів розбудови світу в контексті сталого розвитку.

Мета даної статті: на основі оприлюднених в науковій літературі матеріалів узагальнити результати консультаційних експертних оцінок, щодо визначення заходів, що запропоновані експертами для реалізації першочергових цілей регіональної пріоритетності на шляху досягнення сталого розвитку.

Основна частина

Останнім часом в Україні офіційна наука приділяє багато уваги проблемам сталого розвитку, однак, участь громадського суспільства, що була ініційована ООН, в якості консультантів та експертів з визначення пріоритетів сталого розвитку, стало великим додатком до наукових напрацювань у цієї сфері.

В Україні процес консультацій (перша хвиля) почався у 2013 році. У той період, за результатами національних консультацій, основними пріоритетами розвитку у прогнозі на період життя після 2015 року українське експертне товариство вважало такі⁶:

1) РІВНІСТЬ МОЖЛИВОСТЕЙ І СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ: розбудова справедливого соціально інтегрованого суспільства, де не можливі відторгнення та маргіналізація;

2) ЕФЕКТИВНА ТА ПРОЗОРА ВЛАДА: як необхідна умова досягнення визначених цілей розвитку на період після 2015;

⁶ Цілі Розвитку Тисячоліття Україна 2015. Національна доповідь. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Інститут демографії та соціальних досліджень, ПРООН в Україні. — К., 2016. — С. 12.

3) ЕФЕКТИВНА ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я: зростання тривалості здорового життя;

4) ГІДНА ПРАЦЯ: сприяння людському розвитку і реалізації людського потенціалу; 5.МОДЕРНА ЕКОНОМІКА: формування інноваційної моделі розвитку;

6) ЗДОРОВЕ ДОВКІЛЛЯ: збереження і розвиток екологічного потенціалу території;

7) ДОСТУПНА ТА ЯКІСНА ОСВІТА: духовний розвиток і конкуренція ринку праці.

8) РОЗВИНЕНА ІНФРАСТРУКТУРА: подолання територіальної нерівності.

Друга хвиля консультацій, у липні–вересні 2016 року, були проведені на рівні областей і міст — консультації з адаптації та локалізації Цілей сталого розвитку, метою яких було визначення пріоритетних Цілей і шляхів їх досягнення в регіонах України, а також в Україні в цілому. У якості консультантів були запрошені представники регіонів, міст і громад: Черкаської області, Дніпропетровської області, Запорізької області, Сумської області, Житомирської області, Тернопільської області, Чернівецької області, м. Київ, м. Луцьк, м. Ужгород і м. Маріуполь.

Для фахівців — учасників діалогу було дуже корисним почути визначення Цілей Сталого Розвитку, сутності їх локалізації та адаптації від керівників місцевих і регіональних рівнів (табл. 1).

Таблиця 1

ВИЗНАЧЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КОНСУЛЬТАНТАМИ З ЧИСЛА КЕРІВНИКІВ МІСЦЕВИХ І РЕГІОНАЛЬНИХ РІВНІВ⁷

Зміст визначення	Автор ідеї	Посада
Цілі сталого розвитку — це прийняті всім світом підходи з розвитку, які ми маємо втілювати, виходячи із наших національних і регіональних особливостей і реалій	Олексій Ангурець	Голова Громадської екологічної ради при Дніпропетровській обласній державній адміністрації
ЦСР слугуватимуть основою подальших перетворень в Україні. Важливо, що їх обговорення проходить як на державному, так і на місцевому рівнях, бо розвиток областей суттєво впливає на загальнодержавні процеси	Олександр Марченко	Перший заступник голови Сумської обласної державної адміністрації
ЦСР — це орієнтир розвитку наукових досліджень у напрямі подолання глобальних та національних проблем розвитку, повноцінного використання людського потенціалу на засадах гендерної рівності та інклюзії	Наталія Куцмус	Житомирський агроекологічний університет

⁷ Складено авторами на основі: Обласні консультації з питань адаптації Цілей Сталого Розвитку (ЦСР) в Україні. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, ПРООН в Україні, GIZ в Україні, 2016. — С. 10–28.

Зміст визначення	Автор ідеї	Посада
Глобальні Цілі сталого розвитку стосуються кожного з нас, а тому ця консультація це хороша нагода вплинути на розвиток нашої країни та підвищення рівня нашого життя	Галина Воляник	Директор Департаменту Економічного розвитку і торгівлі Тернопільської облдержадміністрації
Розвиток інфраструктури є особливо актуальним і потрібним як для цілої України, так і окремих областей, зокрема Волині	Станіслав Ольшевський	Департамент інфраструктури і туризму Волинської обласної державної адміністрації
Консультація щодо локалізації та адаптації Цілей сталого розвитку у Маріуполі – це можливість для нашої громади впливати як на майбутній розвиток країни, так і на розвиток міста	Вадим Бойченко	Голова Маріупольської міської ради
На обласному рівні досягнення ЦСР здійснюватиметься в контексті Стратегії розвитку Черкащини до 2020 року, в рамках якої передбачено реалізувати низку заходів, що на практиці забезпечать економічну рентабельність, екологічний баланс і соціальну згуртованість в області	Ярослав Березань	Заступник Голови обласної державної адміністрації
Завдяки Цілям сталого розвитку у нас з являється чітко уявлення про країну, в якій ми зможемо гідно жити	Марта Білокур	Студентський актив Чернівецького національного торговельно-економічного інституту
Реалізація ЦСР дуже важлива для Закарпаття як прикордонної області України, бо це дозволить покращити транскордонне співробітництво та забезпечить сталий розвиток відповідно до міжнародних стандартів	Сергій Устич	Надзвичайний і уповноважений посол, Директор інституту транскордонного співробітництва

Результати консенсусу, досягнутого завдяки проведеним консультаційним обговоренням, відображено у табл. 2. Визначення пріоритетів сталого розвитку учасниками регіональних консультацій 16 року виглядають таким чином:

1) національний рівень (табл. 2).

Більшість учасників обласних консультацій погодились, що головним національним пріоритетом є Ціль 16 – Сприяння побудові миролюбного й відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних підзвітних і заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях. Ціль 16 була обрана пріоритетною для України у Черкаській області, Дніпропетровській області, Запорізькій області, Сумській області, Тернопільській області, м. Маріуполь.

Друга за пріоритетністю стала Ціль 8 – Сприяння поступальному всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх. Ця ціль має друге міс-

це серед інших, завдяки активному голосуванню за ступень її важливості міськ Луцьк, Чернівці та Ужгород.

Таблиця 2

ПОРІВНЯННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ І ОБЛАСНИХ ПРІОРИТЕТІВ⁸

Порівняння національних і обласних пріоритетів Національні пріоритети розвитку для України, що визначені під час обласних консультацій щодо ЦСР у 10 областях (результати оцінювання у балах)	Обласні пріоритети розвитку для України, що визначені під час обласних консультацій щодо ЦСР у 10 областях (результати оцінювання у балах)
ЦІЛЬ 16–50 бал. ЦІЛЬ 8–46 бал. ЦІЛЬ 3–27 бал. ЦІЛЬ 9–25 бал. ЦІЛЬ 1–17 бал. ЦІЛЬ 11–17 бал. ЦІЛЬ 4–15 бал. ЦІЛЬ 7–6 бал. ЦІЛЬ 10–6 бал. ЦІЛЬ 15–6 бал. ЦІЛЬ 12–3 бал. ЦІЛЬ 5–2 бал. ЦІЛЬ 6–2 бал. ЦІЛЬ 1 –2 бал. ЦІЛЬ 14–1 бал. ЦІЛЬ 2–0 бал. ЦІЛЬ 13–0 бал.	ЦІЛЬ 8–38 бал. ЦІЛЬ 11–34 бал. ЦІЛЬ 9–32 бал. ЦІЛЬ 3–25 бал. ЦІЛЬ 16–18 бал. ЦІЛЬ 2–12 бал. ЦІЛЬ 4–12 бал. ЦІЛЬ 6–12 бал. ЦІЛЬ 15–12 бал. ЦІЛЬ 12–9 бал. ЦІЛЬ 5–7 бал. ЦІЛЬ 17–6 бал. ЦІЛЬ 1–3 бал. ЦІЛЬ 10–3 бал. ЦІЛЬ 7–2 бал. ЦІЛЬ 14–1 бал. ЦІЛЬ 13–0 бал.

Третя за пріоритетністю стала Ціль 3 — Міцне здоров'я. Забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці. За цю ціль ратував Житомир, а також ця ціль була обрана групами учасників у шістьох інших місцях. Ціль визначалося пріоритетною майже в усіх регіонах, що прийняли участь у консультаціях.

Місце чотири за пріоритетністю посіла Ціль 9 — Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям. Її більш за все оцінили Черкаси, також Ціль визначалося пріоритетною майже в усіх регіонах, що прийняли участь у консультація.

П'яте місце за Ціллю 1 — Подолання бідності, була визначена серед найпріоритетніших під час національних консультацій.

Шосте місце у Цілі 11 — Забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості, екологічної стійкості міськ і населених пунктів, яка була визнана за рахунок високої оцінки її Запоріжжям і Сумами.

⁸ Складено авторами на основі: Обласні консультації з питань адаптації Цілей Сталого Розвитку (ЦСР) в Україні. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, ПРООН в Україні, GIZ в Україні, 2016. — С. 4.

Місце сьоме за Ціллю 4 — Якісна освіта. При оговорені учасники закликали до широкого спектру заходів — від розширення, просування та активізації дошкільної і професійно-технічної освіти до стимулювання інклюзивної освіти для дітей з обмеженими можливостями, подолання гендерних стереотипів в освіті.

Наступні три місця (8, 9, 10) були віддані Цілям 7, 10, 15.

Ціль 7 — Відновлена енергія не розглядалась у якості основного пріоритету для жодної з областей і це насторожує фахівців-регіоналів, тому що відновлювальна енергетика — це виклик часу, це потенціал, який активно використовує вісь світ, розповсюджена наукова точка зору — майбутнє України за відновлювальної енергією сонця та вітру.

Ціль 10 — Зменшення нерівності всередині країни і між країнами, була обрана як не найперша за паритетністю. Консультації з цього питання були слабкими⁹, що вказує на необхідність проведення наукових досліджень і створення методичної бази з проблем нерівності населення і перш за все нерівності в розподілі доходів серед населення.

Ціль 15 — Збереження екосистем суші. Стала предметом зацікавленості тільки двох регіонів. Консультації з цього питання були слабкими.

Місце 11, при кількості набраних балів — 3, має Ціль 12 — Забезпечення сталого споживання та виробництва. Ціль обиралася в якості не першочергового пріоритету для жодної з областей. Слід зауважити, що в матеріалах консультацій відчувається труднощі або небажання консультантів надати тлумачення контенту Цілі 12.

Місце 12, 13, 14 при однаковій оцінці у два бали мають відповідно Ціль 5, Ціль 6, Ціль 17.

Ціль 5 — Забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок. Для розв'язання проблем гендерної рівності учасники запропонували проведення інформаційних кампаній, з метою надання повнішої інформації про дискримінацію за ознакою статі у суспільстві та наявність побутового насильства.

Оговорювалось створення гендерного керівного комітету на рівні міської ради, сприяння розвитку жіночого підприємництва, встановлення гендерних квот на підприємствах, а також питання щодо того як конкретні гендерні потреби можуть бути прийняті до уваги під час розробки робочих моделей. Ціль 6 — Чиста вода та належні санітарні умови. Учасники підняли питання якості питної води, охорони та раціонального використання водних ресурсів. Ціль 17 — Зміцнення, імплементація та активізація глобального партнерства для сталого розвитку. Вказана консультантами на останніх місцях:

⁹ Обласні консультації з питань адаптації Цілей Сталого Розвитку (ЦСР) в Україні. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, ПРООН в Україні, GIZ в Україні, 2016. — С. 4.

Місце 15 за Ціллю 14-й — Збереження морських ресурсів, з оцінкою 1 бал;

Місце 16 і місце 17, при отриманні оцінки у 0 балів, посідають Ціль 2 та Ціль 13:

Ціль 2 — Викорінення голоду, досягнення продовольчої безпеки, покращення харчування, а також сприяння розвитку сільського господарства. Контент цілі не викликав у консультантів занепокоєння, що можна вважати добрим знаком, але господарське бачення — не занижувати актуальність цих питань в стратегічному прогнозуванні. Ціль 13 — впровадження невідкладних заходів по боротьбі із зміною клімату і його наслідками. Ціль не була включеною консультантами до переліку пріоритетних. Що може вказувати на те, яким пріоритетам коротко- та середньострокової перспективи було надане перше важливість.

2) Регіональний рівень (табл. 2).

Серед обласних пріоритетів вищу позицію зайняла Ціль 8, з кількісною оцінкою у 38 балів. Ціль 8 — Сприяння поступальному всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх. Ця ціль має перше місце серед інших, завдяки активному голосуванню за ступень її важливості містами: Дніпром, Тернополем, Сумами, Луцьком, Черкасами, Запоріжжям, Чернівцями, Ужгородом.

Друге місце у Цілі 11 — Забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості місць і населених пунктів, яка була визнана за рахунок високої оцінки її Дніпром, Сумами, Житомиром, Тернополем, Маріуполем, Черкасами, Запоріжжям, Чернівцями, Ужгородом.

Третя за пріоритетністю стала Ціль 9 — Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям. Її більш за все оцінили Черкаси, також ціль була оцінена Дніпро, Сумами, Житомиром, Луцьком, Маріуполем, Черкасами, Запоріжжям, Чернівцями.

Місце чотири за пріоритетністю посіла Ціль 3 — Міцне здоров'я. Забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці. За цю ціль ратували Суми та Житомир, а також Луцьк, Маріуполь, Черкаси, Запоріжжя, Чернівці.

П'яте місце за Ціллю 16 — Сприяння побудові миролюбного й відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних підзвітних і заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях. Ціль 16 була обрана пріоритетною у регіонах і місцях консультантами з Дніпра, Луцьку, Маріуполя, Запоріжжя.

Місце шосте, сьоме, восьме, дев'яте, з однаковою оцінкою в 12 балів мають Цілі 2, 4, 6, 15. Вони оцінені Житомиром, Тернополем, Дніпром, Луцьком, Черкасами, Чернівцями, Ужгородом:

Ціль 2 — Викорінення голоду, досягнення продовольчої безпеки, покращення харчування, а також сприяння розвитку сільського господарства. Її зробило пріоритетом голосування Тернополя.

Ціль 4 — Якісна освіта, відносно якої учасники закликали до широкого спектру заходів у містах Житомир і Тернопіль.

Ціль 6 — Чиста вода та належні санітарні умови. Учасники підняли питання якості питної води, охорони та раціонального використання на регіональному та місцевому рівнях. Її в пріоритетах регіонального і місцевого рівня побачили консультанти Тернополя, Ціль 15 — Збереження екосистем суші. Стала предметом зацікавленості як регіональний пріоритет у Луцьких, Ужгородських і Чернівецьких консультантів.

Місце десяте, з оцінкою в 9 балів, має Ціль 12 — Забезпечення сталого споживання і виробництва. У експертів коментарі незначні, як і в випадку національного рівня оцінки.

Місце 11, з оцінкою 7 балів, має Ціль 5 — Забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок. Учасники шукають шляхи розв'язання проблем гендерної рівності, дискримінацію за ознаками статі у суспільстві та запобіганню побутовому насильству¹⁰.

Місце 12 за Ціллю 17 — Зміцнення, імплементація та активізація глобального партнерства для сталого розвитку. Експерти радять, що головною передумовою реалізації стратегії є суспільний договір між владою, бізнесом і громадським суспільством, де кожна сторона має свою зону відповідальності¹¹. Стратегія «Україна — 2020» визначає напрями реформ і розвитку на середньострокову перспективу. Проте в Україні існує суспільний запит на визначення нових цілей і стратегій розвитку на довгострокову перспективу. Нова модель економіки, новий формат суспільних відносин, нові вимоги громадянського суспільства — все це потребує стратегічного бачення, виробленого на консенсусній основі¹².

Місце 13, з оцінкою 3 бали, має Ціль 1 — Викорінення бідності у всіх її формах, яка була серед найпріоритетніших під час національних консультацій, була визначена такою тільки під час двох з десяти обласних консультацій і то в якості другорядного пріоритету¹³.

Місце 14, з оцінкою 3 бали, має Ціль 10 — Зменшення нерівності в середині країни і між країнами. При обговоренні цього питання експерти як правило оговорюють питання справедливості в розподілі благ, не торкаючись детальніше проблем нерівності в розподілі дохо-

¹⁰ Обласні консультації з питань адаптації Цілей Сталого Розвитку (ЦСР) в Україні. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, ПРООН в Україні, GIZ в Україні, 2016. — С. 7.

¹¹ Цілі Розвитку Тисячоліття Україна 2015. Національна доповідь. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Інститут демографії та соціальних досліджень, ПРООН в Україні, К-201. — С. 124.

¹² Там само.

¹³ Обласні консультації з питань адаптації Цілей Сталого Розвитку (ЦСР) в Україні. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, ПРООН в Україні, GIZ в Україні, 2016. — С. 6.

дів серед населення, проблем міжрегіональної нерівності, паритет купівельної спроможності та інші.

Місце 15 посідає Ціль 7 — Забезпечення доступу до надійної стійкої та сучасної енергетики для всіх, відновлювальна енергетика не розглядалась в якості основного пріоритету ні в якій з областей. Місце 17 посідає Ціль 13 — Впровадження невідкладних заходів по боротьбі із зміною клімату і його наслідками. Невідкладними таки заходи не були визначені експертами ні в одному з регіонів. Оціночний бал — 0.

Місце 16 посідає Ціль 14 — Збереження та стале використання загального водного басейну, морів і морських ресурсів для сталого розвитку. Мова йде про скорочення скидів зворотних вод у поверхневі водні об'єкти.

Керуючись принципом «не залишити нікого осторонь», Представництва Організації Об'єднаних Націй в Україні, обласні державні адміністрації та місцеві органи влади продовжили консультації на місцевому рівні, де теж відбулася жвава дискусія серед учасників.

Учасниками консультацій була підкреслена роль громад, органів місцевої влади, громадських організацій, молоді та жінок у досягненні Цілей сталого розвитку із підкресленням того, що це є справою кожного. Для того, щоб зберегти взаємопов'язуючий і взаємопідсилювальний характер ЦСР, 17 Цілей сталого розвитку розглядалися місцевими експертами не кожна окремо, а в сукупності, як інтегроване ціле, що є рамковим проектом порядку денного Цілей сталого розвитку¹⁴.

У ході консультацій були підкреслені реалії країни, що мають бути враховані при визначенні найбільш пріоритетних та актуальних завдань для України. Пріоритетність була обумовлена нинішнім кризовим економічним станом¹⁵, який характеризується політичною кризою, енергетичною кризою, АТО, однак, враховуючи все це, учасники консультацій були оптимістичними, щодо майбутнього, яке в рамках проекту визначене 2030 роком.

Найціннішим у цих місцевих консультаціях є те, що в час їх проведення були запропоновані конкретні заходи щодо інтеграції Цілей Сталого Розвитку в існуючі національні, регіональні, місцеві стратегії і плани. І що важливе, був врахований і статистичний аспект відображення поточних даних та їх динаміки¹⁶, прозорості¹⁷.

Місцеві консультації мали орієнтир на публічність і відкритість інформації, було вказано на те, що «успіх локалізації, реалізації та моніторингу Цілей сталого розвитку в Україні є залежним від готовності Уряду створювати і розвивати платформу відкритого діалогу

¹⁴ Обласні консультації з питань адаптації Цілей Сталого Розвитку (ЦСР в Україні. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, ПРООН в Україні, GIZ в Україні, 2016. — С. 31.

¹⁵ Там само.

¹⁶ Там само. — С. 32.

¹⁷ Там само. — С. 33.

для забезпечення сталого майбутнього для України, яка має все необхідне для сталого майбутнього, враховуючи активне громадське суспільство та успішність узалученні громадян до формування програми порядку денного на період до 2030 року».

Заходи, що запропоновані експертами для реалізації першочергових цілей регіональної пріоритетності, відображено у табл. 3.

Таблиця 3

ЗАХОДИ, ЩО ЗАПРОПОНОВАНІ ЕКСПЕРТАМИ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕРШОЧЕРГОВИХ ЦІЛЕЙ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРІОРИТЕТНОСТІ¹⁸

Ціль	Зміст заходів
Ціль 8	<p>підтримка модернізації економіки, сприяння економічному зростанню; оновлення Державної служби зайнятості; створення нових робочих місць у промисловості, у сільському господарстві, у сфері туризму (особливо зеленого); забезпечення робочими місцями людей з обмеженими можливостями; посилення соціальної інфраструктури; розвиток малого та середнього бізнесу; надання фінансової, юридичної та технічної допомоги малому і середньому бізнесу; впровадження податкових пільг для малого та середнього бізнесу; створення бізнес-інкубаторів; оновлення, або повторне відкриття великих старих промислових підприємств; підвищення енергоефективності регіональної економіки; розвиток сільських районів шляхом створення кооперативів; забезпечення можливості доступу програм профорієнтації та стажування для молоді та випускників (перш за все у сільській місцевості); доступність навчальних програм для безробітних; створення та впровадження програм допомоги у підготовці людей з обмеженими можливостями до роботи; створення гнучких графіків роботи для молодих сімей і особливо матерів; збільшити доступ до дошкільного навчання; збільшити рівень політичної та практичної підтримки реінтеграції на ринку праці</p>
Ціль 11	<p>створення більш доступного житла і прозорих процесів його отримання; створення транспортної інфраструктури; збільшення можливостей використання зеленого транспорту, на кшталт їзди на велосипеді; поліпшення інфраструктури для осіб з обмеженими можливостями; заохочення відповідального споживання; скорочення масштабів використання природних ресурсів; участь громад в озелененні своїх територій; розвиток «зеленої» економіки; вторинна переробка й ефективніше управління твердими відходами; збереження та відновлення місцевої культурної спадщини, у тому числі пам'яток архітектури</p>

¹⁸ Складено авторами на основі: Обласні консультації з питань адаптації Цілей Сталого Розвитку (ЦСР) в Україні. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, ПРООН в Україні, GIZ в Україні, 2016. — С. 7–8.

Ціль	Зміст заходів
Ціль 9	<p>модернізація для задоволення потреб розвитку інфраструктури, заводів і підприємств покращення транспортних зв'язків, особливо у сільській місцевості; удосконалення систем водопостачання та утилізації відходів; створення кластерів для бізнесу та новацій, технопарків; збільшення науково-дослідного потенціалу; підтримка малого та середнього бізнесу; мікрокредитування для жінок-підприємців; підтримка ІТ-сектору; підтримка високотехнологічних стартапів; підтримка молодіжних бізнес-проектів і стартапів; впровадження використання відновлюваних джерел енергії (енергії біомаси, сонця та вітру); надання субсидій на утеплення; надання субсидій на відновлення земельних угідь; адаптація інфраструктури і транспорту для осіб з обмеженими можливостями</p>
Ціль 3	<p>посилити профілактичну діяльність; впроваджувати глобальні заходи профілактики: популяризація спорту, здорового способу життя, екотуризму; медична допомога; регулярні обстеження; обстеження на ранній стадії дітей, які є в групі ризику по інвалідності чи туберкульозу; допомога сім'ям з дітьми, що хворіють хронічними захворюваннями: спеціальні дитячі садки, проведення тренінгів і надання допомоги з транспортуванням; профілактика та лікування серцево-судинних захворювань, раку та ВІЛ; додаткова підтримка у сфері психічного здоров'я; розвиток системи медичного страхування; збільшення надання безкоштовних медичних послуг; збільшення кількості сімейних лікарів; впровадження інформаційних технологій у сфері охорони здоров'я; створення мобільних лабораторій</p>
Ціль 16	<p>покращення якості структур управління та громадського суспільства; прозорість і підзвітність органів місцевого самоврядування; створення волонтерської служби для допомоги поліції; підтримка осіб з територій конфлікту та АТО; інтеграція та включення в громади; підтримка судових реформ, тренінги з прав людини; юридична допомога вразливим групам населення</p>

З аналітичних висновків найбільш пріоритетними для регіонального рівню є такі Цілі:

- Ціль 8 «Гідна праця та економічне зростання».
- Ціль 11 «Сталий розвиток міст і громад».
- Ціль 9 «Промисловість, інновації та інфраструктура».
- Ціль 3 «Міцне здоров'я і благополуччя».

–Ціль 16 «Мир, справедливість та сильні інститути».

Експерти закладають у контент сталого розвитку наявність громадянського суспільства.

Висновки

Дуже позитивним моментом у визначенні пріоритетів сталого розвитку на регіональному та місцевому рівнях в Україні, що ініційоване ООН в 2016 році, є участь в обговоренні проблеми широкого кола представників громадського суспільства: консультантів від різних сфер господарської діяльності, науковців, бізнесменів, державних службовців регіонального та місцевого рівнів. Такий підхід демонструє публічність, відкритість, бажання дослідити та врахувати думку всіх прошарків населення щодо бачення сталого розвитку на регіональному та місцевому рівнях, «не залишити нікого осторонь» — було девізом ООН при проведенні цих консультацій. Ця подія є важливим кроком у демократизації процесів управління сталим регіональним розвитком.

Наступним кроком, після визначення пріоритетів, є розробка індикаторів сталого розвитку, і тут також важлива співдружність науковців та експертів громадського суспільства. Додаткової експертизи, на Наш погляд, потребують такі індикатори, як «Співвідношення доходів 10 % найбільш забезпечених і 40 % найменш забезпечених осіб, рази» та «Співвідношення доходів 40 % найменш забезпечених і 60 % більш забезпечених осіб, %», що пропонуються для Цілі № 10 «Скорочення нерівності» Національної доповіддю 2017 року, потрібна їх гармонізація з класичними показниками економічної теорії, такими як коефіцієнт Джині, показник нерівномірності розподілу доходів серед населення (крива Лоренця), критична точка диференціації доходів.

Список літератури

1. *Артюшок К. А.* Критерії та індикатори економічної безпеки і збалансованого розвитку регіону / К. А. Артюшок // Екологічний менеджмент. — 2016. — №3. — С. 59.
2. *Бурик З. М.* Формування концепції сталого розвитку регіону [Електронний ресурс] / З. М. Бурик. // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. — 2014. — №1. — Режим доступу до ресурсу: http://el-zbirn-du.at.ua/2014_1/22.pdf
3. *Бурдун А. В.* Цілі та критерії соціально-економічного розвитку регіону [Електронний ресурс] / А. В. Бурдун // Державне будівництво. — 2008. — № 1. — Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2008_1_37

4. Директива про відходи та скасування деяких Директив. Бібліотека Всеукраїнської економічної ліги. Серія «Європейська інтеграція» / ТОВ «Видавництво «Аспект- поліграф», листопад, 2016. — №11. — 37 с.
5. *Згуровський М. З.* Аналіз сталого розвитку — глобальний і регіональний контексти : ч. 2 / М. З. Згуровський. — 2010. — С. 15–38.
6. *Ільченко В. М.* Методи оцінки сталого розвитку регіону: індикатори та їх характеристика / В. М. Ільченко. // Дніпропетровська державна фінансова академія. — 2013. — С. 51.
7. *Ільченко В. М.* Аналіз основних показників сталого розвитку промислових регіонів України / В. М. Ільченко, М. М. Мацак, А. М. Янчара // Молодий вчений. — 2014. — №7. — С. 96.
8. *Мущинська Н. Ю.* Збалансований розвиток регіону: теоретичний аспект [Електронний ресурс] / Н. Ю. Мущинська // Ефективна економіка. — 2014. — №2. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=338>.
9. Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів за 2015 рік [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2016/03/Otsinka-sotsialno-ekonomichnogo-rozvitku-regioniv-za-2015-r.-prezentatsiyi-materiali.pdf>
10. Обласні консультації з питань адаптації Цілей Сталого Розвитку (ЦСР) в Україні. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, ПРООН в Україні, GIZ в Україні, 2016. — 34 с.
11. Оновлена стратегія збалансованого розвитку ЄС. Бібліотека Всеукраїнської економічної ліги. Серія «Європейська інтеграція» / ТОВ «Видавництво «Аспект- поліграф», липень 2016. — №7(151) — 37 с.
12. Сталій розвиток регіонів України [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: http://activity.wdc.org.ua/ukraine/Isd_ukr-2400dpi-10.pdf
13. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: http://sd4ua.org/wpcontent/uploads/2016/11/Strategy_Sustainable_Development_UA.pdf
14. *Трофимова В. В.* Концепція сталого розвитку як основа постіндустріальних моделей розвитку / В. В. Трофимова // Інвестиції: практика та досвід, 2010. — №8. — С. 33–37.
15. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом: директиви, що стосуються довкілля. Бібліотека Всеукраїнської економічної ліги. Серія «Стан навколишнього середовища» / ТОВ «Видавництво «Аспект-поліграф»», травень 2015. — №5(137) — 24 с.
16. Цілі Розвитку Тисячоліття — Україна 2015. Національна доповідь. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Інститут демографії та соціальних досліджень, ПРООН в Україні. — Київ, 2016. — 132 с.

Стаття надійшла до редакції: 11.09.2017.